

Nogle Breve fra Biskop Jørgen Hansen til „Dannevirke“s Redaktør.

Ved **H. F. Petersen.**

Endelig i Foraaret 1838 lysnede det for den lille Skare i Sønderjylland, som vilde starte et lille dansk Ugeblad »Dannevirke« for at vække og værne Danskheden. Tilladelsen til Udgivelsen var givet ved kgl. Privilegium af 20. Marts s. A., og nu gjaldt det om at faa Trykkeri-, Medarbejder- og Abonnentforholdene i Orden, saa første Nummer kunde udkomme paa Dannebrogsdagen den 15. Juni 1838.

For at faa et nogenlunde sikkert Rygstød besluttede Professorerne Chr. Paulsen og Chr. Flor samt Bladets designerede Redaktør, P. C. Koch, at udsende en Subscriptionsplan, hvortil der skulde samles Navne fra alle Befolkningslag i Sønderjylland.

I April Maaned skriver Flor herom til Koch: »... Jeg er nylig kommen hjem fra en Tour til en Præst to Mile herfra [fra Kiel], som jeg, skjønt egentlig uden Haab, vilde forsøge paa at overtale til at laane os sit Navn med i denne Subscr.plan, men han var ikke hjemme, og jeg kan ej træffe ham før Søndag eller Mandag. Jeg vilde saa gjerne have et Par Slesv. Præste-Navne endnu til at paradere paa Subscr.pl. foruden Jensens¹⁾, men nu faaer den gaae, som den er. Det er min Hensigt, hvis vor Herre ikke sætter en Pind derfor, at komme til Dem i Haderslev, hvor jeg formodentlig vilde arrivere paa min Skimmel den 27., 28. eller 29. d. M. Undervejs vilde jeg gjøre nogle Besøg til Fordeel for den gode Sag, navn-

¹⁾ Pastor Hoyer Jensen i Bov.

ligen ogsaa til Pastor [Jørgen] Hansen paa Als; thi uagtet vi jo nu er endelig kommen i Gang, saa er vor Kraft endnu kun ringe, hvis ikke Vi, som have den uslukkelige Ild i os, kan ved Ordets eller Handlemaadens Magt faae nogle Flere antændt. Om dette vil skee, kan først Tiden vise....«¹⁾

Paa denne betydningsfulde Ridetur i Slutningen af April 1838 gæstede Flor »den Haandfuld Mænd, der sammen med Paulsen, Flor, Koch og Nissen havde besluttet at pløje den danske Grund op i Sønderjylland«²⁾, nemlig: Dr. Manicus i Eckernförde, Birke-dommer Claus Jaspersen paa Nordskov ved Gelting, Herredsfoged Carl von Wimpffen i Flensborg, Pastor Hoyer Jensen i Bov og endelig daværende Præst i Notmark, senere Biskop paa Als, Jørgen Hansen.

Jørgen Hansen, der paa den Tid var 36 Aar gammel, var bleven grebet af Prof. Chr. Paulsens Bog »Über Volksthümlichkeit und Staatsrecht des Herzogthums Schleswig«, som udkom i 1831³⁾. Han havde nemlig selv lagt Mærke til, hvor uheldigt det var, at Øvrighedens Sprog var tysk, hvor Folkesproget var dansk — ligesom forøvrigt ogsaa en tysk Holstener som Claus Harms⁴⁾. Da Konrektor Vollquardsen i »Kieler Correspondenz-Blatt« for 1838 (Nr. 5) heftigt angriber Prof. Paulsen for hans da nylig udkomne Bog om »Det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig«, stiller Jørgen Hansen sig baade privat og offentlig paa Paulsens Side (se nedenstaaende Brev!).

Den 4. Maj 1838 beretter Flor om sin Rejse til Koch: »Deels vil jeg lade Dem vide, at jeg lykkelig er

¹⁾ Før aftrykt hos P. Lauridsen: »Da Sønderj. vaagn.« I (2. Opl. 1919), S. 131.

²⁾ Lauridsen I, 67.

³⁾ Se hans Selvbibliografi i »Sønderj. Aarb.« 1904, S. 70.

⁴⁾ Se Harms' Brev til Koch 14/8 1840, aftrykt i dansk Oversættelse i min Bog »Cl. Harms« (1928), S. 89.

kommen hjem, deels sige Dem, at hvis De muligen ifølge P. [aulsen]s Skrivelse til Dem i det andet Oplag af Subscr. pl. har ogsaa anført Pastor Hansen, saa er dette et slemt Uheld; thi han ønskede desuagtet ikke at være nævnt for Hertugens Skyld. Skuldé dette nu være skeet, og endnu ingen Subscr. pl. er afsendt til Sønderborg, saa send om muligt derhen af det første Oplag....«¹⁾

Nedenfor gengives en Række hidtil utrykte Breve fra Jørgen Hansen til »Dannevirke«s Redaktør fra Bladets første Aargang. De kaster Lys over Bladets Stilling til Slesvigholstenernes Angreb, den nordslesvigske Befolknings Tankegang paa den Tid og sidst, men ikke mindst, over Brevskriverens egen Personlighed. Brevene findes paa det Kongelige Bibliotek i København.

Nottmark paa Als d. 28. Mai 1838.

Hr. Kjøbmand Koch i Haderslev!

Af Prof. PAULSEN & FLOR vil det være Dem bekendt, at jeg har lovet min Medvirkning til Deres Blad. Ærligen skal jeg og holde det. Jeg har sendt til Prof. P. en Afhandling om at indføre tydsk Sprogunderviisning i de nordslesvigske Skoler²⁾. I Begyndelsen vil De maaske have overflødig Stof; skulde jeg senere kunne tjene Dem med en eller anden Artikel, er jeg gjerne villig og jeg beder Dem da at underrette mig derom. — Naar jeg ikke havde den Over-

¹⁾ Lauridsen I, 138.

²⁾ Artiklen »om Underviisning i det tydske Sprog i de nordslesvigske Landsbyskoler« fandtes optaget i »Dannevirke« Nr. 2 (28/6 38), 3, 5, 6 og 7 — anonymt. Naar der staa i Jørgen Hansens Selvbiografi (Sønderj. Aarb. 1904, S. 73): »Jeg havde aabnet »Dannevirke« med den første ledende Artikel om »Underviisning....«, saa er dette altsaa ikke ganske rigtigt, uden for saa vidt, at det var hans Medarbejderskab, der aabnedes med nævnte Artikel.

beviisning, at det uden mig vilde skee, da vilde jeg have tærsket Hr. VOLLQV.¹⁾ en Smule, — bedet ham at give de vigtige historiske Oplysninger, ifølge hvilke de gamle Angler taledede tydsk, om han ikke veed, at de taledede angelsaxisk, som ikke er tydsk? hvor han har Efterretning om den store Undertrykkelse, som Anglerne lede, da dog Landet var øde og blottet for Beboere? hvoraf han veed, at Haderslev eller Egnen ikke var beboet af Jyder, men af Angler? og endelig hvad denne hele Ting gjør til Sagen? Hvad kan da nu berette [berettig] en Person som VOLLQV. til at beskyldte PAULSEN for at have behandlet Sagen paa »uværdig Maade«, fordi han ikke har anført vidtløftigen en Ting, som ikke vedkommer Sagen; thi skjøndt VOLLQV. senere maa tilstaa, at dette er et daarligt Argument, saa har han jo dog vidt og bredt fremhævet dette som det første, ladet »wieder« trykke med tredobbelt store Bogstaver. Hvilken Heltegjerning har han ikke gjort ved at overbevise N. LORENZEN om, at der i hans Sogn og Herred af Præst og Øvrighed tales Dansk til ham? har N. L. nogensinde nægtet det? er han da kun Deputeret for sit eget Sogn? — Det er formodentligen den samme Hr. VOLLQV., hvis Malice [Ondsindethed] maaskee noget kan undskyldes ved hans Brækfældighed, der veed, at Folk i det nordl. Slesv. kan lige saa godt Tydsk som Dansk, og læse det hellere o. s. v. Jeg har i Dag ladet en Artikel indrykke i Sonderb. Ugeblad²⁾

¹⁾ I Følge Prof. Flors Brev til Koch 18/2 38 havde Pastor Jørgen Hansen straks, da Vollquardsens Kritik fremkom, sendt Prof. Paulsen et Brev, hvori han erklærede sig fuldkommen enig med P., »uden dog at have Lyst til at skrive offentlig for Sagen (som det synes af Frygt for Provst og verdslig Øvrighed [Hertugen af Augustenborg])« (Lauridsen I, 120).

²⁾ Endnu 18. Febr. 1838, da Flor skriver til Koch, havde man ingen Anelse om, at dette eneste danske Ugeblad i Hertugdømmerne eksisterede. Pastor Hansen havde oplyst Prof. Paulsen derom. (Lauridsen I, 121).

som Svar paa en Oversættelse af N. Z., som deri var optaget, formodentligen fordi Redactricen vilde ned-sætte Dannevirke til Fordel for hendes eget Blad. Den lyder saaledes:

»I dette Ugeblad No 16 fandtes et af en fremmed Avis optaget Stykke, der er alt for mærkværdigt til, at det slet ikke skulde paa Ny kaldes Læserne i Er-indring.

»For det Første fortælles os, at de fleste Danskta-lende (navnlig blandt os) forstaae overhoved lige saa godt og læser hellere Tydsk end Dansk. Den gode Ven, der skriver slige Ting, maa altsaa kjende os bedre end vi selv: han vilde meget forøge vor Kund-skab til det nordlige Slesvig ved at fortælle os, hvor disse Folk ere, da vi her ikke kjende dem. Paa Pa-piir kan der skrives Meget, men man skulde dog gjøre sig bekjendt med Folk, før man skrev om dem. De tydske Ugeblade i Haderslev, Ap. [Aabenraa] og Sdborg have kun liden Afsætning, fordi de ei kunne læses paa Landet, men saasnart dette Ugebl. udkom paa Dansk, fik det 4 til 5 Gange saa mange Subscri-benter og vist nok 8 til 10 Gange saa mange Læsere som det tydske. Før denne Tid havde Bønderne næ-sten ingen andre Aviser end fra Odense, Assens og Ribe, fordi de ej forstode det Tydske, i det Mindste kun saare faa.

Den samme Mand, der har saadan Øvelse i at tale om Ting, som han ei kjender, veed ogsaa, at dersom Folket her fik Valget mellem at være reent danske eller reent Tydske, da vilde ei En af Hundrede vælge at være dansk. Der er Godt og Ondt i alle Lande og vi ønsker helst at blive, hvad vi ere. Men skulde vi endeligen have Valget, da vilde vel næppe mange Bønder betænke dem, og den gode Mand kunde tage feil.

Fremdeles har den samme Mand en Deel Formodninger om det Sindelag, der findes hos dem, der ville udgive det danske Bl. i Had., samt tilføjet, at en høi Person, der har begunstiget Bladets Udgivelse, ei kunde ahne slige Hensigter. — Sligt er gemeent. Man skal dog ei dømme over Msker, før de vise Noget, der fortjener Daddel. — Naar Nogen vilde sige om Forf. til Stk. i N. 16 i dette Ugeblad: Kongen har givet ham et Embede, men havde han vidst, at han har kun til Hensigt at handle slet, da havde han ei gjort det; hvad vilde man da vel sige? vilde man ei sige, at man skulde see Gjæringer først? — Indsenderen til nærværende Stk. kjender Lidet eller Intet til det Sindelag, der besjæler det Had. Blads Udgiver, Kjøbm. K.[och], saavel som de fleste andre af de i ALT. MERCUR nævnte fem Medarbejdere; men har troet at maatte paatale Sligt.

Fremdeles fortælles der os, at vor Konge ikke hedder FREDERIK d. SJETTE men FRIEDERICH der SECHSTE. I alle vore Forordninger staaer dog paa den ene Side og paa den, der ene bekjendt gjøres for os, »FREDERIK den SJETTE«. —

Jeg har troet at ville meddele Dem dette, om De paa den ene eller paa den Maade vilde gjøre Brug deraf. Men maaskee Prof. PAULSEN eller en anden gjendriver Artikelen, og da behøves det aldeles ikke. — Kunde De ikke ved Leilighed opfordre til at vise de store Fortrin, som navnlig Bondestanden har ved ikke at have hos sig de danske Indretninger? For en grundig fleersidig Undersøgelse deraf aabner De gjerne Deres Blad? — Fremdeles kunde De maaskee bede Hr. VOLLQV. om snart at tie, da han ved Fortsættelse neppe vil formere sin Hæder, og tilstrækkeligen har viist, at han taler om det nordslesvigske

Folk uden at kjende det. Han kunde ellers let bringe det saa vidt, at hver Bonde, som han mødte, loe ham op i hans aabne Øine.

Jeg har bedet min Ven og Nabo Pastor POULSEN i Atzerballig at bestille »Dannevirke« i sit Navn; skulde han forsømme det, beder jeg kun at sende et Exemplar til ham. Her have endnu ikke Subscriptionsplanerne været. Men maaskee De havde den Godhed at sende mig 3 til 4 Exempl. af de første 3 til 4 Nummere af Bladet, da jeg derved maaskee kunde virke Noget til Bladets Udbredelse. Disse sende De mig kun under min egen Adresse og kun nogle faa Gange.

Jeg har ikke faaet endnu Corr. Bladene, i hvilke Vollq. er vred over Petitionen,¹⁾ da de uforsvarligen ere opholdte; og har kun læst den sidste Deel deraf. Han vil vel dog snart være kjed.

Ærbødigst

J. Hansen, Præst.

[E. Skr.] Det gjør mig ondt, at Petitionen kom saa sildigen her til Als.

Maaske der ogsaa kunde gjøres ved Leilighed det Spørgsmaal til Vollq: hvad han vil? — thi han indrømmer jo, at det, der forlanges angaaende Sproget, er ret. Sagen er vel, at han er bleven opvakt af sin saa søde Drøm, at det danske snart skulde være udrøddet, og nu udbryder sin Vrede paa saa ussel en

¹⁾ Den saakaldte »store Petition«, der skulde overrækkes den slesvigske Stænderforsamling, naar den samledes i Slutningen af Maj 1838, bestod af et Kæmpeark (12' langt og 5' bredt) med 1080 Navne. I Petitionen var udtalt Ønsket om, »at vort Danske Modersmaal snarest mulig maa blive indsat i sine naturlige Rettigheder og blive gjort til Embeds- og Rettergangs — og, hvor dette endnu ej er Tilfældet, til Kirke- og Skolesprog i den dansktalende Del af Hertugdømmet Slesvig«. (Lauridsen I, 91 og 59.)

Maade, da han ikke kan være den sande Grund be-
kjendt.

Det var dog neppe godt, om Bladet ikke blev op-
fyldt ved Andet end det Danske og Tydske. — Kunde
ikke den sidste Side af Bladet blive anvendt til Po-
litik?

Nottmark, d. 7. Jun. 1838.

Hr. P. C. Koch i Haderslev!

Mit sidste Brev vil De have modtaget. Skulde
De ogsaa have modtaget min Afhandling om tydsk
Sprogunderviisning i de danske Skoler, da beder jeg
deraf at udelade Indledningen, der fortæller, hvo jeg
er, samt den næstsidste Artikel om de danske Insti-
tutioner. Skulde det Første være trykt, saa i ethvert
Tilfælde det Sidste. Maaske De blot sagde: Hvad
angaaer de danske Indretninger, da vedkommer dette
ikke Sproget. Vi ville her lade Enhver beholde Sit,
med mindre maaske den Ene kunde lære noget godt
af den Anden.« — Man maa vogte sig for at opponere
for meget og vække ondt Blod uden Nødvendighed.
— Artikelen i Hamburger N. Z., der ogsaa tildeels
kom her i Ugebladet, skal være foranstaltet af Dr.
STEFFENS paa Nordborg, der er Hertugens anden
Haand. Jeg beder derfor angaaende mit Svar at iagt-
tage den dybeste Tavshed. Da Hertugen træder i saa
stærk Opposition til »Dannevirke«, saa ønskede jeg
heller ikke, at De sendte mig de i forrige Brev for-
langte Exemplarer. Jeg skal nok alligevel anbefale
den. — Men var det ikke rigtigere at bruge »for Søn-
derjyderne« istedenfor »for Sønderjylland«? En An-
stødssteen vilde derved blive fjernet fra Bladet.

Ærbødigst

J. Hansen.

Nottmark, d. 2. Juli 38.

Hr. P. C. Koch i Haderslev!

Af den Deputerede fra Als, BONEFELDT, har jeg erfaret, at det i Komiteen i Stænderforsamlingen gaaer meget godt med det danske Sprog; han ventede en god Ende.¹⁾ Man skal være enig om, at der kun maa ansættes Embedsmænd, som kunne dansk, samt kun Skolelærere, som kunne tydsk, og at Sproget skal afhænge af Folket, Underviisning i Tydsk kun gives dem, der forlanger det. Det synes derfor rigtigst og den rigtige Taktik at være yderlig forsigtig med hvert Udtryk. Jeg har bedet om at udelade Begyndelsen af min Afhandling om Skoleunderviisningen, samt det Stykke om Institutionerne. Der kunde maaske og være Noget i Stykket om Vigtigheden og Folkets Interesse for Sagen, der kunde trænge lidt til Eftersyn. Kan det derfor endnu gaae an, saa var det mig kjært, om Slutningen kunde sendes til Gjennemsyn. Hvis ikke, da kunde De maaske rette lidt deri, hvor Talen er om Petitionerne, der jo en Deel ere indkomne, skøndt her paa Als kun ved C. [?]; ligeledes rette de Steder, hvor der staaer »et Partie« til »Nogle«.

Paa Grund af Omstændighederne synes min Misbilligelse af det OLSENSKE Kort²⁾ næppe passende, maaske De simpelt tilkendegav, at det foruroede [?] Dem, at Trykkefrihedsselskabet vilde fralægge sig al politisk Tendents derved; skjøndt Retfærdiggjørelsen ikke tilfredsstillter. Bladet maa i det Hele efter min

¹⁾ Jfr. Afsnittet VII »Dansk Øvrighedssprog og Stænderne 1838« i P. Lauridsens anf. Bog.

²⁾ Ingeniørkaptajn J. N. Olsen havde for Trykkefriheds-Selskabet i København tegnet et fysisk-geografisk Kort over hele Monarkiet Danmark. Dette Kort, som udkom i Offentligheden i Maj 1838, benyttede Navnet Sønderjylland for Slesvig. (Lauridsen I, 69).

Formening vogte sig nøie for Alt, hvad der kunde friste til en Adskillelse af Hertugdømmerne. Det kunde maaskee være vel, om De med Henviisning til FALKS Ord i Forsamlingen bad de Danske at lade Nordslesvigerne selv forfægte Deres Rettigheder. Vist er det, at vore Venner har gjort os større Ulykke end vore Fjender.

Iøvrigt har jeg næsten den Formodning, at Bladet vil blive et Oppositionsblad mod Hertugen, der har mange Stridigheder med sine Bønder. Dersom jeg i sligt Tilfælde stod i aaben Forbindelse med Bladet, da vilde jeg erholde Skyld for Alt. De havde maaskee i dette Tilfælde den Godhed i Intet at behandle mig som Medarbejder, at jeg med god Samvittighed kunde sige, at jeg ikke stod i videre Ressort til Bladet. Jeg skal selv derom efter Omstændighederne meddele mig videre.

BONEFELDT havde ikke seet Petitionen fra Als i den nordslesvigske Petition. Den er dog vel kommen? Jeg sendte den til Bogbinder NISSEN. Maaskee dog og BONEFELDT har overseet den. — Jeg har endnu ikke faaet det første No., formodentligen ved Postbringerens Forseelse.

Ærbødigst

J. Hansen.

De tillader mig, høistærede Hr. Redactør! at sende Dem en Afhandling om Nutidens Politik iblandt os. Den er maaskee bleven noget lang, men vil vel være passende til at fordeles over flere Nummere eller for et Følgeblad? Jeg formener, at slige Afhandlinger kunne være Bladet til Fordeel. En liden Notits har jeg tilføjet om THORVALDSEN, som De kan benytte efter Behag. Jeg tvivler ikke paa, at

Indholdet af den større Afhandling er overensstemmende med Deres og Medarbejdernes Auskuelser. Jeg har adskillige kortere Afhandlinger for Bladet i Sinde, som jeg ved Leilighed skal sende, om Seminarievæsenet hos os; Stændernes Forhandlinger om den tyske Underviisning (kort); Skadeligheden af de sidste Bestemmelser om Hjemstavnsretten; o. s. v. Skulde De ønske Noget, før det sendes, da har De maaskee den Godhed ved et Par Ord at lade mig det vide.

Paa Als har Bladet ikke havt Fremgang, hvilket vel tildeels kommer af, at der allerede er et dansk Blad, og deels af Indvirkning ovenfra.¹⁾ Jeg har ikke seet en eneste Subscriptionsplan ved Udbredelsen. Under disse Omstændigheder vilde en offentlig Fremtræden fra min Side kun have gjort mig Fortrædeligheder uden at gavne det mindste. Privat anbefaler jeg Bladet, og jeg tvivler ikke paa, at det vil udbrede sig, især om De ikke vil spare Jagten. Meget ønskeligt forekommer det mig at være, om Bladet kunde erholde mere Indhold, som f. Ex. det Itzehoer. Paa Stof vilde det ikke mangle. Dog, Sligt opnaaes ikke paa een Gang. — At Bladet vil udbrede sig, betvivler jeg ingenlunde.

Staaer De i Forbindelse med Pastor Hertel,²⁾ vilde De maaskee have den Godhed at hilse ham.

Ærbødigst

Nottmark d. 29. Oct. 1838.

J. Hansen.

¹⁾ Jfr. Flors Brev til Koch allerede ³/₈ 38: »... Efter den Skræk, som høje Vedkommende [Hertugen] formaaer at udbrede paa Als og Sundevit, at slutte, tør vi vel ikke vente mange Læsere i de Egne. Jeg saae igaar et meget ængsteligt Brev fra Pastor Hansen til Prof. Paulsen« (Lauridsen I, 177).

²⁾ i Aastrup, senere Moltrup-Bjærning ved Haderslev. Om hans Virksomhed for den danske Sag se Ludvig Hertel: H. W. Hertel (Odense 1897).

Jeg har herved atter den Ære, høistærede Hr. Redacteur! at sende Dem nok en Afhandling, som jeg finder passende for Bladet. Den kunde jo, dersom den skulde have Deres Bifald, optages ved Lejlighed, da den altid har Interesse. Dog var det jo mueligt, at den i Roeskilde kunde blive læst og ei være uden Indflydelse, da i Stænderforsamlingen noget Lignende forhandles. Naar De synes at kunne gjøre Brug af den, afhænger naturligviis ganske af Dem selv.

Skulde De af Grunde ikke ønske den korte Notits om Thorvaldsen optaget, i det Mindste i den Form, da udelad den. Den tilføiedes kun for at fylde Rummet.

Maaske De i min politiske Artikel tilføiede ved N. 7 eller 8 »er erkjendt at være ude af Kraft med Hensyn til det, som man vil«. Samt til Slutningen: »Skulde Nogen i denne Artikkel ville finde den saa meget omtalte Tendents til Hertugdømmernes Adskillelse, da maa jeg derimod udtrykkeligen protestere. Den, der dadler Andres Inconseqventser, kan umueligen gjøre sig skyldig i saa stor en Inconseqvent, som det vilde være at ville befordre Anerkjendelse af Statens Enhed ved at arbejde paa Adskillelsen af de allerede forenede Dele«. — Man maa forekomme vore vældige Tydskere eller rettere »Schleswigholsteinere«.

Jeg veed, at Subscribenterne vare før 330 og her paa Als kun 6. Det vilde interessere mig at vide, hvor mange de ere nu. Maaskee jeg turde bede Dem skrive disse to Tal paa et Exemplar, som De er saa god at sende mig; jeg veed da, hvad de betyder. — Pastor HENNINGSEN i Lysabbel paa Als har for længe siden bestilt Bladet, men ikke erholdt det. Er

det endnu ikke sendt ham, da send De ham heelt fra Begyndelsen eller fra Quartalet.

Venskabeligst

J. Hansen.

Nottmark, d. 8. Nov. 38.

Desværre har det ikke været mig muligt at opspore den omtalte Artikel, som sikkert vilde have givet en god Belysning til Jørgen Hansens politiske Stilling. Den har rimeligvis været trykt i det Nr. 22 af »Dannevirke«, som Politimesteren i Flensborg beslaglagde. I dennes Arkiv her i Flensborg findes intet om Beslaglæggelsen. Derimod omtales den i Kochs Brev til Flor af 18. Nov. og Herredsfoged v. Wimpffens Brev til samme af 21. Nov. (begge aftrykte hos P. Lauridsen I, 198—99). Sidstnævnte, der var en Slags Medredaktør, omtaler Artiklen som »en ganske loyal Opsats« og ansøger straks Regeringen paa Gottorp om Bladets Frigivelse. Under 4. December svarer Regeringen efter at have indhentet nærmere Erklæring fra Politimesteren med et Afslag. Heller ikke i Regeringens Arkiv findes Bladet med Hansens Artikel.

Den 20. Nov. havde imidlertid Bogtrykker Kastrup »i fuld Hast« skrevet til Redaktør P. C. Koch [utrykt]: »Hermed sendes Dem et Nr. af ulykkelige Dannevirke; det kan jo hedde sig, at det er en Correctur....«. Men nu findes Nr. 22 ikke længere blandt hans Breve til Koch. Foreløbig er altsaa ovenstaaende Brev fra Jørgen Hansen til Koch det eneste, der oplyser om en Smule af Indholdet af den Artikel, der havde Numrets Beslaglæggelse til Følge.

Jeg sender Dem herved¹⁾ atter, høistærede Hr. Koch, Seminarieafhandlingen, der har modtaget de med min Overbevisning overensstemmende Forandringer, med hvilke formodentligen De og Bladets Medarbejdere ville være tilfreds. Den er bleven til to, og Hovedafhandlingen er bleven mindst; men dette kunde ikke godt gjøres anderledes. En Indvending har jeg imodgaaet, fordi jeg forudsaae, at den vilde gjøres, og ganske uden Grund kunne Kyn-dige ikke kalde den, For længe maatte Indrykkelsen vel ikke opsættes.

Jeg bestillede i sidste Brev »Dannevirke« for Pastor HENNINGSEN i Lysabbel. Han sagde forleden, at den ikke endnu var kommen. Send De den. — At en Bonde i Tanslet for lang Tid siden har bestilt den, formodentligen paa Posthuset, men ikke erholdt den, er ogsaa vist.

Forbunden

J. Hansen.

Jeg har herved den Ære, høistærede Hr. KOCH, at sende Dem en Fortsættelse af de Artikler, De fra min Haand igjennem Prof. PAULSEN har modtaget. Det var ikke min Hensigt at levere Mere, men jeg havde, da jeg skrev det Første, ikke læst Bedømmelsen af »Dann.« i »Corr. Bl.« Da jeg nu i den første Afhandling har talt en Deel om Souverainiteten, syntes det mig hensigtsmæssigst at udvikle mine Anskuelser

¹⁾ Udateret; men i Følge Kochs Brev til Flor 9/12 38: »... Om Seminariet. Pastor Hansen er, som jeg kan mærke, ogsaa bleven vaagen for dette Anliggende. [Flor havde 3/12 38 selv tænkt sig, at Pastor Hansen skulde forestaa et dansk Seminarium enten i Notmark eller ovre paa Fastlandet.] For otte Dage siden fik jeg en Afhandling fra ham til Bladet det angaaende« (P. Lauridsen I, 215—16), maa foreliggende Brev være fra kort før 1. December 1838.

lidt nøiere derom. Jeg kan ikke troe, at det skulde finde Anstød hos Censuren, da det i det Hele er i Regjeringens Aand. — Den første halve Deel indtil »Gaae vi nu over til o. s. v.« er vel af almindeligt Indhold og kunde, om De skulde altfor meget mangle Plads, udelades eller udgjøre en særegen liden Opsats. Men det forekommer mig til Gavn, at Folkets politiske Dømmekraft skjærpes ved fornuftig Tale, og ikke ledes som hidtil for en Deel af demagogisk Skraal. — Dersom ikke Begyndelsen af Afhandlingen er trykt, da synes hellere Titelen at maatte være »Blik paa vore Forhold«. Maaskee De havde den Godhed at forandre dette. Det var maaskee heller ikke værd at gjøre »Corr. Bl.« fuldt saa lige frem Complimenter. De kunde jo gjerne udelade dette, ligesom og Slutningen, der enten maa sættes bag efter det Hele eller heelt udelades.

Det glæder mig, at »Dann.« skal være af mindre polem. Ydre. Bladet har vundet Meget.

Deres forbundne

J. Hansen.

Nottmark, d. 24. Juli 39.

